

Rad pa bi povedal še nekaj besed o mikanju jezika v amaterskem in mladinskem gledališču. Vsakoletne okrajne in republiške revije amaterskih odrov so pokazale, da se je v zadnjih nekaj letih zelo izboljšala jezikovna plat predstav. Več kot zanimivo je morda to, da pri tem vodijo amaterski odri na Štajerskem. Kritični razgovori z režiserji in igralci skupin, ki ob takih priložnostih nastopajo, se vedno dotikajo tudi jezika. Tako se je v kratkem času med slovenskimi gledališkimi amaterji vzbudilo dokaj ostro občutje za jezikovno dognanost predstav. Tu in tam res še zaškriplje, a vzrok ni toliko v tem, da bi bili amaterji površni ali brezbrizni do jezika, le človeka nimajo pri roki, ki bi jim pomagal. Kulturnovzgojno vlogo mladinskega gledališča smo začeli bolje umevati šele pred kratkim, zato bomo mladini in gledališču odmerili več pozornosti kot doslej. Za jezikovno kulturo mladega rodu se bo dalo v mladinskih dramskih kroških in igralskih skupinah dosti storiti. Na tem področju imajo slavisti polne roke dela.

Pokazati sem hotel na vrsto jezikovnih problemov, ki preraščajo ekvir odrskega jezika, čeprav iz njega izhajajo, in s tem podčrtati, da sta jezikovna znanost in estetika tudi v dobi vse večje mehanizacije zelo važni za omiko sodobnega človeka.

Ocene in poročila

DELEŽ SLOVENSKE KNJIŽEVNOSTI PRI POUKU JUGOSLOVANSKIH KNJIŽEVNOSTI NA NESLOVENSКИH ŠOLAH II. STOPNJE

Pri organizaciji učnih programov za jugoslovanske srednje šole se je po osvoboditvi uveljavljala velika volja in potreba po medsebojnem spoznavanju in zblizevanju naših narodov in kultur. Posebno je to prišlo do izraza pri materinščini, ki zajema zgodovino književnosti narodov Jugoslavije. Kakšna in kolikšna razlika je nastala po osvoboditvi v tem pogledu v primerjavi s predvojnimi stanjem, bomo najlaže in najbolje spoznali, če vzamemo v roke nekaj predvojnih in povojna berila za srednje šole srbohrvaškega jezikovnega področja, ki nas tu v prvi vrsti zanima. Nekaj najboljših predvojnih srednješolskih beril sta za hrvaško področje pripravila Vladimir Nazor in Antun Barac. V njuni Čitanki za III. razred srednjih i njima sličnih škola, Zagreb 1934, naletimo na četvero slovenskih imen: Gregorčiča s troje značilnimi pesmimi, Aškercerca z nepomembno pesmijo, Cankarja z Desetico in Župančiča s pesmijo V gozdu in dvema kiticama Pesmi mladine. V Čitanki hrvatskosrbskog jezika za IV. razred srednjih i njima sljčnih škola, Zagreb 1935², sta omenjena sestavljajca gornji četvorici pridružila še Gangla, Medveda in Prešerna. Da je izbor bogat, ne bi mogli trditi, še bolj pa je očitno, da je nesistematičen in nepretehtan. Že kar drastično sliko pa nudi Čitanka za IV. razred srednjih škola u Bosni i Hercegovini (priredil Milan Čuković, Sarajevo 1921), kjer je slovenska književnost zastopana z Aškerčevim potopisnim odlomkom in z Vodnikovo pesmijo Na moje rojake. Tak izbor zgovorno pojasnjuje sestavek Aleksandra Beliča, »Slovenci prema Srbima i Hrvatima«, ki je objavljen v berilu in kjer nam priznani lingvist in dialektolog pojasnjuje, da je slovenščina dialekt in del srbohrvaškega jezika, ki se bo v perspektivi zlił s knjižno stokavščino... Integralistične težnje stare Jugoslavije so torej kaj kmalu prodrle tudi v srednješolske učbenike.

Kolikšnega poleta, širokosrčnosti, pa tudi sistematičnosti in načrtnosti so bili prva leta po osvoboditvi možni sestavljajci beril jugoslovanskih književnosti za naše srednje šole, nam lepo ilustrira Zaninovičeva Čitanka za nižje razrede srednjih šol in višje razrede sedemletk (Zagreb 1947⁴). V njej predstavljajo slovensko književnost: Gregorčič, Aškerc, Cankar, Župančič, Seliškar, Kranjec, Kajuh in Bor skupaj s

16 pesmimi ali odlomki iz proze. Župančič je v tem berilu po številu pesmi na drugem mestu, takoj za VI. Nazorjem, najpopularnejšim hrvaškim pesnikom. S kolikšno mero odgovornosti je sestavljalec Zaninović pripravljal to in ostala berila, je razvidno po tem, da je k sodelovanju pritegnil strokovnjake iz posameznih področij naših književnosti. Tako sta mu pri sestavi berila za 7. razred gimnazij (Zagreb, 1947) pomagala Boris Merhar s sestavkom o Župančiču in Viktor Smolej, ki je sodeloval tudi pri izboru pesmi. Tako je nastalo eno najpopolnejših beril naših književnosti, ki kar se dá lepo predstavlja slovensko književnost in kjer je Župančič zastopan s 16 v izvirniku tiskanimi pesmimi, Cankar z eno pesmijo in sedmimi proznimi odlomki na 27 straneh, vse v slovenščini, M. Kranjec s tremi odlomki, Bor in Kajuh imata pa vsak po štiri pesmi v izvirniku. V berilu, kjer je Župančič zastopan s 16 pesmimi, je Nazorjevih samo 14, Krleževih pa 11. Takoj nam je jasno, da je sestavljalec pri delu vodilo zares samo načelo kvalitete. Razen tega se njegova berila odlikujejo tudi po drugih lastnostih; za nas je n. pr. važno to, da je slovensko besedilo vedno tolmačeno.

Seveda je taka, rekli bi idealna oblika berila iz jugoslovanskih književnosti za srednje šole z leti spreminjala obseg in vsebino. Zaradi redukcije programov, ki je nastopila spričo zmanjšanege števila učnih ur materinščine, je moralo priti tudi do krajšanja slovenskega deleža v berilih.

Programi in berila, ki so se uporabljala na srednjih šolah srbohrvaškega jezikovnega področja v zadnjih osmih letih, zajemajo naslednje slovenske pesnike in pisatelje: Trubarja, Vodnika, Prešerna, Levstika, Gregorčiča, Kersnika, Tavčarja, Aškerc, Cankarja, Župančiča in Prežihovega Voranca. Samo imensko pa se v hrvaških čitankah omenjajo še Linhart, Zois, Stritar in Jurčić, v srbskih pa Kette, Murn, Kosovel, M. Kranjec in Kajuh, ker so po njihovem programu predpisani, medtem pa ne govore o protestantizmu, Kersniku in Tavčarju kakor tudi ne o dobi zapiskov in Brižinskih spomenikih. Te omenja le Stošičeva Čitanka za V. razred gimnazije (Sarajevo 1955), kjer se lahko poučimo, da so Brižinski spomeniki nastali okoli l. 1000 in da so pisani v panonski redakciji stosl. jezika. Brižinske spomenike omenja tudi Nikoličeva Čitanka za VI. razred gimn. (Zagreb 1958); ta ponatiskuje odgovarjajoči odlomek iz Barčeve Jugoslavenske književnosti. V ostalih berilih o Brižinskih spomenikih in dobi zapiskov ni govora. Za srbske čitanke je sploh značilno, da posvečajo več pozornosti novejši književnosti.

Vendar so že tudi ta berila, ki so bila v rabi zadnjih osem let, postala spričo reduciranih programov preobsežna. Kajti najnovejši program jugoslovanskih književnosti za drugostopenjske šole Ljudske republike Hrvatske predpisuje naslednje slovenske pesnike in pisatelje, katerih dela je treba, kot je rečeno v programu, predstaviti dijaku v originalu in prevodu. To so: Prešeren, Gregorčič, Aškerc, Kersnik, Cankar, Župančič, Prežihov Voranc, M. Kranjec, Bor in J. Vidmar. Torej so iz programa izpadli Trubar, Vodnik, Levstik in Tavčar. Medtem pa program za Ljudsko republiko Srbijo začenja slovenski delež z Vodnikom in Prešernom ter ga nadaljuje z Aškercem, Cankarjem, Župančičem, Kosovelom, Prežihovim Vorancem, M. Kranjcem in Kajuhom, to se pravi spet brez Levstika, Kersnika, Tavčarja ... Tudi obseg del posameznih pesnikov in pisateljev ni ostal nespremenjen. Medtem ko so prej vsa berila posredovala celotni Prešernov Sonetni venec in zraven še vrsto drugih pesmi, je v zadnjem Nikoličevem Pregledu književnosti s primjerima, za VI. razred gimnazija, Zagreb 1958, Sonetni venec zreduciran na pet sonetov, pa tudi sicer je število njegovih pesmi zmanjšano. Podobno je seveda z drugimi pesniki in pisatelji oziroma berili.

Kar se tiče organizacije samih beril, je treba potrditi, da so v večini primerov razmeroma skrbno pripravljena. Slovenske pesmi so natisnjene v izvirniku, včasih je poleg njih prevod, redko le sam prevod, poleg tega pa so opremljene še s tolmačem besedila. V hrvaških izdajah beril so tudi slovenski prozni teksti objavljeni v izvirniku in opremljeni s tolmačem, včasih celo s prevodom. V Zanovičevi Čitanki za VII. razred gimnazij, Zagreb 1953, je n. pr. poleg izvirnega prvega poglavja Visoške kronike pod črto objavljen tudi prevod. Vsaj en tak primer v vsakem berilu ima lahko tudi veliko praktično vrednost. V srbskih izdajah beril so le pesmi objavljene v slovenščini, prozna besedila pa izključno samo v prevodu. Skrbno so pripravljene tudi makedonske izdaje beril v redakciji Kruma Toševa, kjer so slovenski tiskane pesmi prevedene v prozo, prozni odlomki pa tiskani samo v prevodu. Jasno je, da spričo številnih sestavljalcev ni zapaziti enotnega kriterija, ki bi se kazal pri izboru slovenskih del. Tako se tudi izbor samih imen v programih različnih republik ne

sklada. Na tem mestu ne bi bilo koristno diskutirati o smiselnosti in upravičenosti sedanjega sestava, koristneje bi bilo poiskati način, na osnovi katerega bi stalna skupina slovenskih slavistov svetovala pri izboru slovenskega deleža tako v učnih programih kot v berilih naših republik. To bi se dalo le preko SD.

Izbor pesmi in proznih odlomkov je v sedanjih berilih precej stereotipen. Nesmotno se namreč ponavljajo nekatere pesmi ali odlomki, ki jih dijak sreča že v ljudskošolskih berilih. Kar pa zadeva kakovost, je izbor običajno zadovoljiv, iz Prešerna v zadnjih izdajah beril že preveč skrajšan (Nikolić), lepo pa je v srbski izdaji berila za VIII. razred gimnazij (Beograd 1956, urednik Vučenov in Dimitrijević) predstavljen Župančič, saj je med enajstimi pesmimi objavljena celotna Duma v izvorniku in prevodu.

Kljub takim izjemam pa v berilih niso dane velike možnosti za spoznavanje naših literarnih del in avtorjev, kar pa je navsezadnje razumljivo. Predavatelji imajo poleg beril na razpolago še razne priročne šolske knjižice, ki jih v Zagrebu izdaja Školska knjiga, v Sarajevu in Beogradu pa odgovarjajoče ustanove. Tam so že bile objavljene brošure z majhnim izborom in sestavkom o Aškercu, Cankarju, Župančiču, Prežihovem Vorancu, Kersniku in drugih. Praktično zelo uporabna je Legiševa Antologija slovenačke poezije, Novi Sad 1950, s spremno besedo in jezikovnim komentarjem, ki je pa žal vse premalo razširjena. Tako se nekateri profesorji književnosti iz predvojnih generacij še dandanes zadovoljujejo z zanikrnim Ilesičevim Cviječem slovenskog pjesništva iz leta 1906.

Podatki o pisateljih in pesnikih so v berilih skromni, kot je to že navada, oznake pa dostikrat tudi primitivno naivne priredbe starih priročnikov, okrašene z nekaterimi sodobnimi frazami. Nekaj beril pa ima za slovenske pesnike in pisatelje tehtne in zgoščene oznake izpod peresa Borisa Zihlerla ter nekaterih drugih slovenskih strokovnjakov.

Čeprav se očituje skrb za izvorna besedila, ki so običajno akcentuirana, nalepimo prav v zadnjem času na berila, ki so v jezikovnem pogledu manj skrbno pripravljena (n. pr. v omenjenem Nikolićevem Pregledu iz l. 1958 nalepimo na Linhardta, vprašanja v Prešernovi pesmi Pevcu pa se glase: Gdo zna..., gdo ve..., gdo uči... itd.)

Vemo pa, da so berila, priročniki in predpisani programi sami ob sebi zgolj mrtvo gradivo, ki zaživi šele s predavateljevim posredovanjem. Kakšen je tedaj dejanski pouk slovenske književnosti na srednjih šolah srbohrvaškega jezikovnega področja, najjasneje in najbolj pravično kaže anonimna anketa, ki je zajela 32 srednjih šol in ki so v njej sodelovali večinoma dijaki-absolventi, deloma pa tudi nekateri profesorji. Anketa je povpraševala po kraju in vrsti srednje šole, mestu fakultete, ki jo je profesor književnosti absolviral, profesorjevi in dijakovi generaciji, slovenskih pesnikih in pisateljih, ki so se jih v šoli učili, načinu dela glede na jezik in po individualnih pripombah anketirancev. Dala je sledeče rezultate:

1. Izmed slovenskih pesnikov in pisateljev so dijakom najbolj predstavljeni Prešeren (96 % dijakov ga je navedlo), Cankar (95,5), in Župančič (92,8). Na osnovi tega lahko trdimo, da je ta trojica splošno obravnavana po srednjih šolah.

2. Sorazmerno zadovoljivo so zastopani še Aškerc (60 %), Levstik in Gregorčič (54,4 %).

3. Nezadovoljivo se obravnavajo važna imena, ki so zastopana z manj kot 50 %: Trubar (27,6), Vodnik (44,8), Kersnik (28,8), Tavčar (16,2) in Prežihov Voranc (48,8).

4. Z manj kot 20 % so zastopani avtorji, ki bodisi ne spadajo v program ali pa so iz najnovejše književnosti: pismenstvo, Jenko, Jurčić, Kranjec, Seliškar, Kajuh, Bor (6,4—3,2 %). Avtorje, ki niso v programu, obravnavajo skoraj izključno le profesorji, ki so izšli iz zagrebskega seminarja, absolventi beograjskega slavističnega seminarja pa posvečajo večjo pozornost Ketteju, Murnu in Kajuhu, ki so pa, kot rečeno, v programu za LR Srbijo, za LR Hrvatsko pa niso.

5. Avtorje, ki bi po programu morali biti obravnavani, pa so zastopani z manj kot 50 %, moramo šteti za nezadovoljivo predstavljene. To so: Prežihov Voranc (48,6 %), Kersnik (28,8), Trubar (27,6), Kranjec (9,6), Bor (3,2) in Vidmar (0 %). Vendar sta zadnja dva predpisana šele v najnovejšem programu za LR Hrvatsko.

6. Vrstni red, v kakršnem so anketiranci navajali imena, kaže, da sta Prešeren in Cankar najbolj predstavljeni, saj je velika večina anketirancev, ki so pisatelje navajali po spominu in ne po časovnem redu, najprej navajala Prešerna, za njim pa Cankarja, nato se zvrste Župančič, Gregorčič, Aškerc, Levstik, Vodnik, Prežihov Voranc in ostali.

7. Prav način navajanja imen (le manjši del anketirancev, to je 27 %, je namreč našteval avtorje po razvojnem načelu) da dijaki niso dobili trdne razvojne podobe slovenskega slovstva, miti nimajo predstave o slovenski književnosti kot celoti, ker v veliki večini niso osvojili načela razvojnosti. Tako se pojavi vprašanje, kako jim je slovenska književnost posredovana.

8. Slovenska književnost se praviloma podaja kot tretja, za srbsko oziroma hrvaško (tako tudi v vseh berilih) deloma kot razvojno samostojna književnost (v Zagrebu izšolani slavisti) ali pa kot književnost narodov Jugoslavije, to pomeni, kot del jugoslovanske književnosti (beograjska in sarajevska šola). Prvi na splošno tudi dodajo pregled dob in družbenopolitičnih razmer v Sloveniji, drugi pa večidel samo individualne avtorje, v čemer nas potrjuje tudi v anketi uporabljeni način navajanja pisateljev. Kakšno predstavo imajo dijaki o slovenski književnosti kot celoti oziroma o njeni obsežnosti, nam pojasnjuje pripomba večine anketirancev, ne glede na to, kakšen odgovor so dali, da jim je bila predstavljena sorazmerno z ostalimi jugoslovanskimi književnostmi.

9. Pri pregledu beril smo videli, da so slovenske pesmi v njih tiskane v izvirniku. In kako je z uporabo teh tekstov v praksi? — Povojni absolventi zagrebške slovenistične katedre z dijaki in dijakom zares v veliki večini bero pesmi v izvirniku, kot je razvidno iz ankete. Profesorji pa, ki so diplomirali na beograjski slavistiki ali v Sarajevu ter nasploh predvorno izšolani profesorji književnosti, ki niso imeli priložnosti obiskovati slovenski lektorat, slovenskih tekstov v berilih ne izkoriščajo, in dijakom so slovenske pesmi prebrane le tedaj, če je v oddelku kdo, ki zna slovenski, kar pa se prav redko pripeti.

10. Rezultati ankete kažejo, da se vse premalo obravnava književnost od moderne do danes. V tem pogledu tudi programi niso neoporečni, vendar so najnovejši izpopolnjeni, tako da za Hrvaško predpisujejo M. Kranjca, Bora in Vidmarja, a so morali izpusti Trubar, Levstik in Tavčar, srbski je pa že prej predpisoval Kosovela, Kranjca in Kajuha, toda brez pismenstva in protestantske književnosti.

11. Kar zadeva obseg obdelanega gradiva iz predpisane snovi, opazimo nekatere bistvene razlike med profesorji književnosti predvojnih in povojnih generacij. Predvojni se natanko držijo programa in ga izpolnijo do moderne. Povojni v Zagrebu diplomirani profesorji književnosti pa so svobodnejši in program razširjajo in dopolnjujejo ter se tudi sorazmerno več ukvarjajo s književnostjo po moderni, kar predvojne generacije praviloma opuščajo, čeprav je snov predpisana. Pripombe dijakov, da je bil njihov profesor posebej zavzet za slovensko književnost (za Župančiča, Prešerna, Cankarja ali Prežihovega Voranca) in da so se morali učiti pesmi celo na pamet in v izvirniku, se skoraj izključno nanašajo na profesorje književnosti, ki so po vojni diplomirali v Zagrebu.

Vendar pa se s temi zadnjimi ne smemo varati, kajti zaradi maloštevilnosti (predstavljajo le 3,2 %) so za zdaj še vedno bolj ali manj častne izjeme in zgoraj navedenih podatkov iz ankete ne morejo spremeniti. Jasno pa nam kažejo, v kateri smeri je treba iskati rešitev za izboljšavo obstoječega stanja.

Treba je priznati, da je bil program, ki je bil do nedavna predpisan za LR Hrvatsko, kar se tiče slovenskega deleža dovolj obsežen za neslovenske srednje šole in ga zaradi znanih težav ni mogoče razširjati, saj se je moral celo skrajšati. Da se pa niti ta, kljub vsemu le skromni program ni izvajal, ni treba iskati vzrokov v kaki nacionalni ozkosrčnosti, ampak so tu preprostejši opravičljivi in še več neopravičljivi razlogov.

S stanjem, kakršno je praktično po šolah, nikakor ne moremo biti zadovoljni, saj samo troje imen in v manjšem delu še drugih dvoje ne predstavlja slovenskega slovstva. Resne objektivne ovire pri izvajanju programa so: pomanjkanje časa, natrpanost programa v predmetu materinščine, v manjši meri pa tudi pomanjkanje predmetne literature, ki je dostopna le v večjih mestih.

Subjektivni vzroki pa so: v prvi vrsti neoseben profesorjev odnos do slovenskega gradiva; ta izhaja iz nepoznavanja slovenskega slovstva, kar je pa zopet v najtesnejši zvezi z neznanjem in nepoznavanjem jezika, v manjši meri pa spet s pomanjkanjem strokovne literature. Večina danes aktivnih profesorjev književnosti v Srbiji, Bosni in Hercegovini, Črni gori in Makedoniji, deloma pa tudi na Hrvaškem ob svojem visokošolskem študiju slovenske književnosti ni študirala. Med našimi fakultetami je glede študija zgodovine slovenske književnosti edina izjema zagrebška, ki ima že vrsto let po osvojitvi normalno urejen študij zgodovine slovenskega slovstva, pa tudi že pred vojno je poleg neobveznih Ilešičevih predavanj

Antun Barac od časa do časa posredoval izbrana poglavja iz zgodovine slovenske književnosti. V zadnjih letih so se zagrebški v tem pogledu pridružile še novosadska in zadrška ter skopska slavistika, kjer je pa število študentov v primerjavi z ostalimi fakultetami vendarle manjše. Na najmočnejši filozofski fakulteti v državi je stanje glede zgodovine slovenske književnosti in tečaja slovenskega jezika neurejeno, podobno je tudi v Sarajevu. Čeprav se tu od časa do časa morda predava zgodovina slovenske književnosti, vendarle manjka poglobljeni moment. To pa je osebni znanstveni in pedagoško-emocionalni odnos predavatelja do gradiva in predmeta. Ta odnos mora univerzitetni učitelj vzbuditi ali prenesti na slušatelje. Sredstvo za to je pač delo v seminarju in posledice takega dela so se pokazale na absolventih zagrebškega slovenističnega seminarja, kar anketa očitno kaže. Zato je v prvi vrsti potrebno, da na naših fakultetah predavajo zgodovino slovenske književnosti učitelji, ki so z njo pedagoško-emocionalno in znanstveno povezani.

Za uspešno delo v seminarju slovenske književnosti pa je važen pogoj znanje ali vsaj delno znanje jezika. Neznanje slovenščine je namreč drugi važni subjektivni moment, ki preprečuje ali vsaj zavira delo. Profesor jugoslovanskih književnosti bi nujno moral absolvirati tečaj slovenskega jezika, da bi mogel uspešno poučevati in dijakom posredovati slovenske tekste iz berila in slovensko književnost sploh. Akcentuirano besedilo še zdaleč ni dovolj, to je le pomoček tistemu, ki pozna osnovna načela slovenske pisave in izgovarjave, ki vsaj v osnovi pozna strukturo našega jezika.

Tako se tu ponovno pojavlja vprašanje slovenskih lektoratov, ki je zelo slabo rešeno, saj se več kot polovica jugoslovanskih absolventov jugoslovanskih književnosti ne spozna s slovenščino, ker za to za časa študija ni imela možnosti. Lahko rečemo, da so bila do sedaj zasedena lektorska mesta za slovenščino zgolj slučajno, po osebnih težnjah in potrebah posameznikov. In vendar bi glede slovenskih lektoratov in predavateljskih mest za zgodovino slovenske književnosti na naših fakultetah morala vladati smiselna koordinacija, ki bi bila v rokah Slovanskega inštituta in Slavističnega društva in Ljubljani. Za sedaj so morda celo važnejša lektorska kot učiteljska mesta. Poglejmo samo, kako načrtno in uspešno rešujejo to vprašanje Makedonci in koliko so dosegli, čeprav so pred desetletjem začeli z nič. Nujno je potrebna načrtnost in koordinacija dela slovenskih lektorjev, njihovih delovnih metod, programov in literature ter sploh njihovih delovnih pogojev. Eno leto, kolikor imajo lektorji slovenščine na razpolago, jim daje malo možnosti, da bi dosegali večje upehe, in često se je treba zadovoljiti z minimalnimi. Težave so celo z učbeniki. Nimamo slovnice knjižnega jezika, ki bi služila neslovenskemu študentu slavistike; še občutnejše in tudi dosti bolj kvarno pa je pomanjkanje slovensko-srbohrvaškega slovarja, ker od dela odbija mnoge, ki se sprva vneto lotijo jezika in branja, pa ne pridejo preko prvega teksta in začetniških težav zaradi nekaj stotin besedi, ki jih brez slovarja ni moč razumeti. To tudi zelo otežkoča lektorjevo delo. Pomanjkanje slovarja je torej izredno pereče, saj zavira vsako nadaljnje učenje in samostojno branje slovenskih književnih del.

Ko že govorimo o delu lektorjev slovenščine, bi rad dodal še naslednje. Vsi vemo, da je slovenščina jezik majhne praktične veljave bodisi v jugoslovanskem, še bolj pa seveda v svetovnem merilu in ga s te strani ni mogoče primerjati z jeziki velikih narodov. Zato v primerjavi z lektorji velikih jezikov tudi mi zavidanja vreden položaj lektorja slovenščine. In prav zato je toliko težje prezreti dejstvo, kako in koliko za svoje lektorje skrbe veliki narodi, pa naj bodo to Angleži, Francozi ali pa Nemci, ki se jim ni bati za svoj jezik. Pošiljajo jih po svetu na velike in majhne, nove in stare fakultete. Tuje lektorje svojega jezika, in ne samo lektorje, tudi srednješolske profesorje vabijo na jezikovne tečaje (Grenoble, Leedh, Piran) in jih povezujejo z matico. Z drugimi besedami povedano, velika je njihova skrb in moralna podpora, ki jo nudijo s koordinacijo in tudi z materialnimi sredstvi učiteljem svojega jezika. In sedaj se vprašajmo, kako je z lektorji slovenščine. Doslej ni bilo med njimi ne enega strokovnega razgovora, kakor tudi ne med predavatelji zgodovine slovenske književnosti na naših fakultetah. Posledice tega, da ni čutiti organizacijske in delovne povezave med njimi, se kažejo v omalovaževanju našega dela in predmeta, kar bo sčasoma dajalo vse bolj porazne rezultate. S čvrsto koordinacijo pa bi se položaj izboljšal v delovnem in moralnem pogledu, ker bi dobil nekako samostojno organizacijsko oporo. Taka koordinacija bo po mojem toliko bolj nujna in potrebna, ker lektorji in predavatelji slovenščine kmalu ne bodo izhajali samo iz ljubljanskega, slovenskega, to je matičnega seminarja in morda tudi ne bodo

sámi Slovenci. Na priúujoí sestanek je bila povabljena lektorica slovenúúine v Skopju, ki ni útudirala v Ljubljani, niti ni slovenistka, torej je povezava zanjo toliko vázneja in ji bo pri delu v vsakem pogledu dobrodoála, hkrati pa je to prvi znak bodoúe prepotrebne koordinacije.

Zaradi vsega tega se mi zdi nujno, da na tem mestu razmislimo o naúinu in oblikah koordinacije. Ni dvoma, da sta Slavistiúno druústvo in Slovanski inútitut najbolj poklicana in tudi doljna izvesti organizacijo bodoúega sodelovanja in koordinacije. Individualna, osebna povezava z matico, ki sicer nedvomno obstaja, ni dovoljna zato, ker ostane privatna zadeva. Dobiti mora organizacijsko obliko, formirati je treba kolektiv predavateljev slovenske knjiúevnosti in jezika izven Slovenije, ki naj se úimprej sestane na delovnem sestanku v enem izmed univerzitetnih srediúú, morda v Novem Sadu ali Beogradu, úe ne v Ljubljani. Tu bi se najprej morali pregledati útudijski programi in delovne metode lektorjev slovenúúine, in kolikor se pridruúijo, tudi predavateljev zgodovine slovenske knjiúevnosti. Vpraúanje pouúevanja slovenske knjiúevnosti na neslovenskih srednjih úolah, kakor morda tudi vpraúanje hrvaúke, srbske in makedonske knjiúevnosti na slovenskih srednjih úolah pa bi se moralo obravnavati na prihodnjem kongresu jugoslovanskih slavistov v Ljubljani. To je paú potrebneje, saj gre za vse naše srednje úole, kot pa govoriti n. pr. o pouku slovenúúine oziroma srbohrvaúúine ali makedonúúine na manjúinskih úolah, o úemer se da govoriti le z metodiúne strani, saj je obseg natanko doloúen z manjúinskimi konvencijami in se tako tudi izvaja.

Dobra organizacija lektorskih in predavateljskih mest je torej prvenstveno vázna za izboljšanje pouka zgodovine slovenske knjiúevnosti na hrvaúskih, srbskih in makedonskih srednjih úolah. Moramo si biti na jasnem, da je to tudi edina pot, ki nam je na razpolago, da se stanje na teh srednjih úolah popravi. Vedeti moramo tudi, da je razpoloúenje do slovenske knjiúevnosti pri naših narodih nasploh zelo pozitivno. Zahvala za to seveda ne gre nam, marveú našim pesnikom in pisateljem, ki so jo úako ustvarili, naša dolúnost pa je, da jim jo posredujemo. Lektor mora napraviti nujno potrebni jezikovni most in pripraviti pot do naše knjiúevne zakladnice. Naloga predavatelja zgodovine slovenske knjiúevnosti pa je teúja, ker mora najti pravi naúin, kako v seminarju voditi sluúatelje po slovenski knjiúevnosti in v njih zbuditi pozitiven in úustveno iskren odnos. Vsem je jasno, da je ta poleg strokovnega znanja prav tako potreben, úe ne úe bolj. Tak uspeh je bil doseúen v zagrebúkem slovenistiúnem seminarju kakor tudi v ljubljanskem srbokroatistiúnem, úe vzamemo za primer útudij slovstev, ki niso nastala v sluúateljevem materinem jeziku, torej primer, kot ga obravnavamo v referatu. Tako pripravljene srednjeúolski profesorji bodo účasoma izboljšali pouk zgodovine slovenske knjiúevnosti na neslovenskih srednjih úolah, sedanje stanje pa v svojih praktiúnih oblikah in vsebini ni zadovoljivo.

Janez Rotar

SLOVENSKA IMENA GOB

Gobe so svet zase, ne samo za biologa, ampak tudi za jezikoslovca. Na redko so posejani strokovnjaki, pri katerih bi dobili zadovoljive in zanesljive podatke o kopici zamotanih vpraúanj, ki spadajo v poglavje »Fungi«, in teúko bomo naši jezikoslovca, ki pri imenih gob ne bi skomiznil z rameni. Slovenci verjetno úe ne bomo tako kmalu doúakali temeljite in vsestranske útudije o naši domaúi mikoloúski terminologiji. Kolikor mi je znano, posveúa v slavistiki gobjim imenom resno pozornost samo úeúki jezikoslovec Václav Machek, ki pripravlja o njih posebno monografijo, podobno, kakor jo je pred leti posvetil rastlinskim imenom.

Vendar je teúko delati s pomanjkljivim gradivom. V Machkovem novem úeúkem etimoloúkem slovarju beremo n. pr., da je úeúko *choroú* »Polyporus« poleg poljskega *chorosz* in *choroszcz* »Polyporus ramosissimus« verjetno rusizem zaradi polnoglasja in je osnova *ch(v)orstъ* kakor v slovenskem hrast. Toda v slovenúúini poznamo *koruúelj* (m.) po Pleterúniku »gruúa« (n. pr. úreúen) in »na hrastovih koreninah rastoúe gobe, die Eichtraube«, kar utegne biti »polyporus sulphurus« ali úe bolj verjetno »Rosellinia quercina«. Zveza med slovenskim in zahodnoslovanskim imenom je na dlani, úeprav k etimologiji ne moremo reúi drugega, kakor da je Machkovo sklepanje napaúno. Toda lingvistiúna literatura o nazivih gob je v slavistiki úe tako skromna, da so takúni Machkovi poskusi razlage pionirski, iskanje primerjalnega gradiva pa je poúasno in zamudno delo.